

บทที่ 5

สรุปผล การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การประชาสัมพันธ์ เพื่อการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่างรัฐธรรมนูญของกรมประชาสัมพันธ์” นี้ ได้สรุปผล อภิปรายผล และ เสนอแนะ โดย การสรุปผล แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) ผลการดำเนินงาน และ 2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การอภิปรายผล แบ่งเป็น 5 ส่วน คือ 1) อภิปรายผลตามแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย 2) อภิปรายผลตามแนวคิดเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญการปกครองการบริหารงานในระบอบประชาธิปไตย 3) อภิปรายผลตามแนวคิดการประชาสัมพันธ์ 4) อภิปรายผลตามแนวคิดเครือข่ายการสื่อสาร และ 5) อภิปรายผลตามแนวคิดการแพร่กระจายนวัตกรรม และ ข้อเสนอแนะ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) ข้อเสนอแนะทางการวิจัย และ 2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ซึ่งมีสาระดังนี้

สรุปผล

การสรุปผลเป็น 2 ส่วน คือ 1) ผลการดำเนินงาน และ 2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ผลการดำเนินงาน พบว่า การดำเนินงานของกรมประชาสัมพันธ์ และ สำนักประชาสัมพันธ์เขต 1 ถึง 8 เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้ในข้อ 1 และ ข้อ 2 คือ 1) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์นโยบายปฏิบัติการเมืองการปกครองให้ประชาชนได้รับทราบ และ 2) เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ทุกหน่วยงานดำเนินกิจกรรมที่มีลักษณะเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ถึงประชาชนในรูปแบบต่างๆ เช่น การผลิตรายการวิทยุ การจัดตั้งศูนย์ประชาสัมพันธ์และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน การจัดทำเวทีประชาคม การทำโปสเตอร์และป้ายคัทเอาท์ การเผยแพร่ความรู้ผ่านทางเว็บไซต์ เป็นต้น ส่วนวัตถุประสงค์ข้อ 3) เพื่อให้สื่อมวลชนต่างประเทศมีการรับรู้ที่ถูกต้องและมีความเชื่อมั่นต่อการดำเนินนโยบายรัฐบาล พบว่ามีการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องโดยมีสำนักประชาสัมพันธ์ต่างประเทศซึ่งเป็นหน่วยงานกลางเป็นผู้ดำเนินการ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถแบ่งได้เป็น 3 ส่วน ดังนี้

1) ด้านผลการดำเนินโครงการประชาสัมพันธ์สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ ของสำนักประชาสัมพันธ์เขต พบว่า สำนักประชาสัมพันธ์เขตทั้ง 8 แห่ง ได้

ดำเนินการจัดกิจกรรมที่เป็นการประชาสัมพันธ์ให้กับกลุ่มเป้าหมายอย่างเป็นรูปธรรม การดำเนินโครงการของสำนักประชาสัมพันธ์เขตทุกแห่งมีปัญหาและอุปสรรค โดยปัญหาที่ถูกระบุว่ามีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการได้แก่

1. ด้านความไม่เพียงพอของงบประมาณที่รับการจัดสรร
2. ความไม่สอดคล้องของนโยบายกับแนวทางท้องถิ่น
3. ความไม่เพียงพอของอุปกรณ์ในการทำงานและอุปกรณ์ในการสื่อสาร
4. การทำงานซ้ำซ้อนของหลายหน่วยงาน
5. บุคลากรไม่เพียงพอ
6. ความไม่ชัดเจนและไม่ครบถ้วนของการถ่ายทอดนโยบาย

2) ด้านกระบวนการดำเนินงานประชาสัมพันธ์เพื่อการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่างรัฐธรรมนูญของกรมประชาสัมพันธ์ พบว่า ในขั้นตอนของการปฏิบัติ มี 4 ขั้นตอน คือ 1) การวิจัย-รับฟัง/การแสวงหาข้อมูล (Research-Listening) 2) การวางแผนการประชาสัมพันธ์ (Public Relations Planning) 3) การสื่อสาร (Communication) และ 4) การประเมินผล (Evaluation)

3) ด้านปัญหาและอุปสรรคในการประชาสัมพันธ์โครงการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่างรัฐธรรมนูญของกรมประชาสัมพันธ์ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ปัญหาและอุปสรรคจากภายในองค์กร และ 2) ปัญหาและอุปสรรคจากภายนอกองค์กร

ปัญหาและอุปสรรคจากภายในองค์กร คือ

- 1) ปัญหาเรื่องระยะเวลา ได้แก่ ความจำกัดของระยะเวลาในการจัดทำแผน
- 2) ปัญหาเรื่องทรัพยากร ได้แก่ ความไม่เพียงพอของบุคลากร และ ความไม่เพียงพอของงบประมาณ

ปัญหาและอุปสรรคจากภายนอกองค์กร คือ

- 1) ปัญหาเรื่องระยะเวลา ได้แก่ ความกระชั้นชิดของการรับนโยบายจากหน่วยงานภายนอกกับระยะเวลาเริ่มดำเนินการ ทำให้มีการเตรียมงานและศึกษาข้อมูลไม่เพียงพอ จนอาจส่งผลถึงประสิทธิผลของโครงการ

- 2) ปัญหาเรื่องทรัพยากร ได้แก่ การกำหนดคุณสมบัติของบุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดความเหมาะสม ความไม่เพียงพอของงบประมาณและการเบิกจ่ายล่าช้า และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดอุปกรณ์ที่เหมาะสมและอุปกรณ์ไม่มีความพร้อมในการใช้งาน
- 3) ปัญหาเรื่องการบริหารจัดการ ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานขาดการประชุมเพื่อร่วมรับฟังความเห็น ให้ข้อเสนอแนะ ทำให้การกำหนดแผนประชาสัมพันธ์อาจไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

การอภิปรายผล

การอภิปรายผลแบ่งเป็น 5 ส่วน คือ 1) อภิปรายผลตามแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย 2) อภิปรายผลตามแนวคิดเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญการปกครองการบริหารงานในระบอบประชาธิปไตย 3) อภิปรายผลตามแนวคิดการประชาสัมพันธ์ 4) อภิปรายผลตามแนวคิดเครือข่ายการสื่อสาร และ 5) อภิปรายผลตามแนวคิดการแพร่กระจายนวัตกรรม และจากการศึกษาสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1) อภิปรายผลตามแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย

แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ แนวคิดที่มองระบบการปกครองที่ถือว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดในการปกครองหรือระบบการปกครองที่ถือว่าประชาชนเป็นใหญ่ (Sovereignty belongs to the people) โดยอาศัยรัฐธรรมนูญ (Constitution) เป็นตัวกำหนดโครงสร้างอำนาจการปกครองโดยการปกครองระบอบประชาธิปไตย มี 3 รูปแบบ คือ 1) ประชาธิปไตยโดยตรง 2) ประชาธิปไตยโดยทางผู้แทน และ 3) ประชาธิปไตยแบบผสม

การศึกษาเรื่อง “การประชาสัมพันธ์เพื่อการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่างรัฐธรรมนูญของกรมประชาสัมพันธ์” นี้ พบว่า การดำเนินโครงการของกรมประชาสัมพันธ์มีลักษณะสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย คือมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยแบบผสม เนื่องจากเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองในการจัดทำรัฐธรรมนูญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตยแบบผสม ที่ว่า เน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองได้โดยตรงในบางกรณี เช่น การเสนอร่างกฎหมาย การถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

การออกเสียงลงประชามติ เป็นต้น และจัดให้ประชาชนเลือกตั้งผู้แทนไปปฏิบัติหน้าที่แทนตนในบางกรณี เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือ สมาชิกวุฒิสภา เพื่อไปทำหน้าที่บัญญัติกฎหมาย เป็นต้น การปกครองในรูปแบบนี้ เป็นที่พึงปรารถนาที่สุดในปัจจุบัน รวมทั้งประเทศไทยของเราด้วย

2) อภิปรายผลตามแนวคิดเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญการปกครองการบริหารงานในระบอบประชาธิปไตย

แนวคิดเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ มองว่ารัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด รัฐธรรมนูญที่ดี จะไม่อาจแก้ไขได้เลย อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงย่อมไม่มีกฎหมายฉบับใดที่เหมาะสมกับทุกเวลาสถานการณ์ได้ ดังนั้น รัฐธรรมนูญจึงอาจแก้ไขได้ตามเวลาและสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป แต่ต้องเป็นไปตามความจำเป็นเท่านั้น ส่วนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ถือได้ว่าเป็นกฎหมายสูงสุดแห่งราชอาณาจักรไทย กฎหมายแห่งราชอาณาจักรไทยอื่นๆ จึงจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไม่ได้

ในทางวิชาการกฎหมายนั้น แนวคิดประชาธิปไตยตะวันตกได้ถ่ายทอดอยู่ในรูปแบบของทฤษฎีกฎหมายที่เรียกว่า ทฤษฎีรัฐธรรมนูญนิยม (Constitutionalism) ซึ่งตั้งอยู่บนหลักการสามประการ คือ การรับรองสิทธิเสรีภาพให้กับประชาชน การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และการเสริมสร้างเสถียรภาพและประสิทธิภาพให้กับรัฐบาล

การศึกษาเรื่อง “การประชาสัมพันธ์เพื่อการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่างรัฐธรรมนูญของกรมประชาสัมพันธ์” นี้ พบว่า การดำเนินโครงการของกรมประชาสัมพันธ์เป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญของทั้งกรมหมิ่นราธิปพงศ์ประพันธ์ ที่อธิบายว่า “... ตามศัพท์ แปลว่าระเบียบอำนาจหน้าที่ในการปกครองแผ่นดิน รัฐธรรมนูญ แปลว่าระเบียบอำนาจหน้าที่ และ รัฐ แปลว่า การปกครองแผ่นดิน...”⁵ หลวงประดิษฐมนูธรรม อธิบายว่า “กฎหมายธรรมนูญการปกครองแผ่นดินเป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงระเบียบแห่งอำนาจสูงสุดในแผ่นดินทั้งหลายและวิธีดำเนินการทั่วไปแห่งอำนาจเหล่านี้ หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า กฎหมายธรรมนูญการปกครองวางหลักทั่วไปแห่งอำนาจสูงสุดใน

⁵ จากปาฐกถาทางวิทยุกระจายเสียงเรื่อง “รัฐธรรมนูญ” แสดงเมื่อคืนวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ.2476 โดยหม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ อ้างถึงใน ไพโรจน์ ชัยนาม. (2519) รัฐธรรมนูญ บทกฎหมายและเอกสารสำคัญในทางการเมือง เล่ม 1. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 110. อ้างใน นรนิติ เศรษฐบุตร. (2550). หน้า 4

ประเทศ”⁶ หยุค แสงอุทัย กล่าวถึงรัฐธรรมนูญตามความหมายในทางกฎหมายว่าเป็น “กฎหมายที่กำหนดระเบียบแห่งอำนาจสูงสุดในรัฐ และความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจด้วยกัน จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญตามความหมายในทางกฎหมายนี้ย่อมจะกล่าวถึงเจ้าของอำนาจสูงสุด (คือเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์เดียวหรือเป็นของประชาชน) ผู้ใช้อำนาจสูงสุด (คือใครเป็นผู้ใช้) การแบ่งแยกอำนาจ (เฉพาะในระบบอบประชาธิปไตย ซึ่งโดยปกติก็แบ่งเป็น อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และ อำนาจตุลาการ) ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจสูงสุดเหล่านี้ต่อกันและกัน”⁷ ความเกี่ยวข้องของการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ตามโครงการนี้กับรัฐธรรมนูญอยู่ในด้านที่ว่าเป็นการกระทำเพื่อส่งเสริมการใช้อำนาจของประชาชน ผ่านการร่างรัฐธรรมนูญซึ่งจัดว่าเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ซึ่งเท่ากับว่าส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมกำหนดวิถีปฏิบัติในฐานะเจ้าของอำนาจสูงสุด

3) อภิปรายผลตามแนวคิดการประชาสัมพันธ์

แนวคิดเกี่ยวกับการการประชาสัมพันธ์ อธิบายประเด็นที่เกี่ยวข้อง 3 ด้าน คือ 1) ความสำคัญและความหมายของการประชาสัมพันธ์ 2) กระบวนการประชาสัมพันธ์ และ 3) แนวคิดการประเมินผลงานประชาสัมพันธ์

การศึกษาเรื่อง “การประชาสัมพันธ์เพื่อการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่างรัฐธรรมนูญของกรมประชาสัมพันธ์” นี้ พบว่าการดำเนินโครงการของกรมประชาสัมพันธ์เป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ เพราะมีลักษณะเป็นการเผยแพร่ข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย สร้างความเข้าใจอย่างถูกต้อง และสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วม เป็นไปตามความหมายของการประชาสัมพันธ์ นอกจากนี้ กิจกรรมในโครงการต่างๆ ยังมีลักษณะส่งผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ผ่านการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าโครงการของกรมประชาสัมพันธ์มีความสำคัญต่อการเมืองการปกครอง

⁶ หลวงประดิษฐมนูธรรม. (2513) คำอธิบายกฎหมายปกครอง. พิมพ์ในงานศพ พล.ต.ต.พัฒน์ นิลวัฒนานนท์. กรุงเทพฯ : นิติเวช. อ้างใน นรนิติ เศรษฐบุตร. (2550). หน้า 5

⁷ หยุค แสงอุทัย. (2538) หลักรัฐธรรมนูญทั่วไป. กรุงเทพฯ : วิทยุชน. หน้า 39. อ้างใน นรนิติ เศรษฐบุตร. (2550). หน้า 5

การดำเนินโครงการของกรมประชาสัมพันธ์ยังเป็นไปตามกระบวนการประชาสัมพันธ์โดย

- 1) มีลักษณะประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ 2) มีการวางแผนและการดำเนินงาน 3) มีการสื่อสาร และ 4) มีการประเมินผล โดยแนวคิดการประเมินผลโครงการ

4) อภิปรายผลตามแนวคิดเครือข่ายการสื่อสาร

แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายการสื่อสาร อธิบายประเด็นในด้านรูปแบบการประสานงานของบุคคล (กาญจนา แก้วเทพ, 2538) ไว้ว่า เครือข่ายหมายถึงรูปแบบหนึ่งของการประสานงานของบุคคล กลุ่มหรือองค์กร ซึ่งเครือข่ายประกอบไปด้วย กลุ่มบุคคลในเครือข่าย บทบาทเชิงการสื่อสารของบุคคลในเครือข่าย เส้นทางการสื่อสารในเครือข่ายและทิศทางการสื่อสาร ทิศทางการไหลเวียนของข้อมูลในเครือข่ายขนาดเล็ก ลักษณะการแพร่กระจายของข้อมูล และ ประเด็นที่สื่อสารในเครือข่าย (ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2549)

ในการศึกษาเรื่องนี้สามารถมองเรื่องเครือข่ายการสื่อสารได้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1) เครือข่ายการสื่อสารที่เป็นการประสานงานจากส่วนกลางกับส่วนท้องถิ่น และ 2) เครือข่ายการสื่อสารที่เป็นการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานในท้องถิ่นกับประชาชน

1) เครือข่ายการสื่อสารที่เป็นการประสานงานจากส่วนกลางกับส่วนท้องถิ่น

การดำเนินโครงการของกรมประชาสัมพันธ์มีลักษณะการทำงานแบบเครือข่ายการสื่อสาร กล่าวคือ เป็นการประสานงานระหว่างหน่วยงานในส่วนกลางได้แก่กรมประชาสัมพันธ์ กับหน่วยงานในท้องถิ่นคือสำนักประชาสัมพันธ์เขตต่างๆ เมื่อวิเคราะห์เครือข่ายการสื่อสารแล้วพบว่าในด้านกลุ่มบุคคลในเครือข่าย เป็นประเด็นที่โดดเด่น กล่าวคือ การทำงานในโครงการนี้ มีจุดเชื่อมต่อในเครือข่าย (node) ชัดเจนได้แก่หน่วยงานต่างๆ ซึ่งต้องอาศัยตัวต่อระหว่างจุด (hub) ได้แก่ระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อเชื่อมต่อข้อมูล ที่เป็นการรายงานผลไปยังส่วนกลาง ประเด็นนี้เองที่เป็นปัญหาในการประสานงานในเครือข่ายการสื่อสาร ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาทางเทคนิค เช่น ความล่าช้าของเซิร์ฟเวอร์ (server) หรือความล่าช้าของระบบเครือข่าย (network) ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อมีการรายงานเข้าสู่ส่วนกลางในช่วงเวลาเดียวกัน ในด้านบทบาทเชิงการสื่อสารของบุคคลในเครือข่าย ไม่พบว่า การดำเนินโครงการมีลักษณะริเริ่มโดยแกนนำ แต่เป็นการดำเนินตามนโยบาย และไม่พบว่า การดำเนินโครงการได้รับการสนับสนุนจากพันธมิตรทั้งด้านนโยบาย กิจกรรม บุคลากร และงบประมาณ เพราะยังเกิดปัญหาหลาย

อย่างดังแสดงในผลการดำเนินงาน ด้านเส้นทางการสื่อสารในเครือข่ายและทิศทางการสื่อสาร พบว่า ในการทำงานนั้น มีลักษณะเป็นการสื่อสารทั้งทางเดียว ในด้านของการรับนโยบายไปปฏิบัติ ส่วนการสื่อสารสองทางนั้นเกิดขึ้นเพื่อตรวจสอบความเข้าใจในการนำนโยบายไปปฏิบัติ มากกว่าการแสดงทัศนคติ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิด ด้านการแพร่กระจายของข้อมูล ยังมีลักษณะเป็นการถ่ายทอดข้อมูลจากผู้ที่มิชอบบทบาทหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบสูงในหน่วยงานเป็นผู้สื่อสารกัน และด้านประเด็นที่สื่อสารในเครือข่าย เป็นเพียงการสื่อสารข้อมูลเพื่อการรายงานความก้าวหน้าและผลการดำเนินงาน มากกว่าที่จะเป็นการสื่อสารกันในลักษณะเพื่อแสดงอัตลักษณ์หรือสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ

2) เครือข่ายการสื่อสารที่เป็นการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานในท้องถิ่นกับประชาชน การดำเนินโครงการของหน่วยงานในท้องถิ่นกับประชาชนพบว่าพบว่าเป็นด้านกลุ่มบุคคลในเครือข่าย การสื่อสารของสมาชิกในเครือข่ายสะท้อนถึงสัมพันธภาพของสมาชิกในเครือข่ายอย่างชัดเจน เพราะประชาชนมีความสนิทสนมกันมากกว่าในเชิงเทียบกับในส่วนกลาง รวมทั้งวิธีการสื่อสารของสมาชิกเป็นรูปแบบที่เข้ากับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวทางเฉพาะที่อาจเทียบได้กับองค์ประกอบในเรื่องของกฎเกณฑ์ ด้านบทบาทเชิงการสื่อสารของบุคคลในเครือข่าย พบว่า สมาชิกเครือข่าย ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ ได้ร่วมเสนอความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย ดังการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดเวทีประชาคม ด้านเส้นทางการสื่อสารในเครือข่ายและทิศทางการสื่อสาร ด้านเส้นทางการสื่อสารในเครือข่ายและทิศทางการสื่อสาร พบว่า ในการทำงานนั้น มีลักษณะเป็นการสื่อสารสองทาง คือเปิดรับฟังความคิดเห็นประชาชน แม้ว่ามุมมองของทิศทางการสื่อสารอาจยังมีกลิ่นอายของความเป็นการสื่อสารในแนวตั้งอยู่บ้าง เนื่องจากประชาชนในท้องถิ่น ยังมองเจ้าหน้าที่ภาครัฐผู้ที่ดำเนินโครงการว่าเป็นผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่า แต่ก็ไม่เป็นอุปสรรคในการทำงานด้านความคิด ด้านการแพร่กระจายของข้อมูล การสื่อสารมีลักษณะเป็นการถ่ายทอดข้อมูลจากภาครัฐสู่ประชาชน ผ่านกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การเปิดศูนย์ประชาสัมพันธ์ การจัดเวทีประชาคม การเผยแพร่ความรู้ทาง Web site / Internet เครือข่ายพันธมิตร และการถ่ายทอดสดเวทีประชาคม และผ่านสื่อต่างๆ ที่ได้จัดขึ้น ประกอบด้วย รายการวิทยุ Spot เพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์ บอร์ดนิทรรศการ ป้ายคัทเอาท์ และโปสเตอร์ ส่วน ด้านประเด็นที่สื่อสารในเครือข่าย เป็นการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของรัฐธรรมนูลย์ได้ เนื่องจากกิจกรรมต่างๆ มีส่วนในการสร้างความเข้าใจและมีส่วนร่วม ดังนั้น ประเด็นที่สื่อสารในเครือข่ายจึงมีลักษณะของการสร้างสัมพันธภาพของสมาชิกในเครือข่ายไปด้วยในตัว

5) อภิปรายผลตามแนวคิดการแพร่กระจายนวัตกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายการแพร่กระจายนวัตกรรม เป็นการอธิบายกระบวนการแพร่กระจายของสิ่งใหม่ โดยสิ่งใหม่นี้ พีระ จิร โสภณ (2548) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นความคิด การปฏิบัติ หรือสิ่งต่างๆ ซึ่งถูกรับรู้ใหม่ โดยปัจเจกบุคคลหรือหน่วยสังคมของการยอมรับนวัตกรรม ดังนั้น นวัตกรรมในการศึกษานี้ จึงหมายถึง ความคิดที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญเครื่องมือที่ใช้ถ่ายทอดความคิดหรือสารต่างๆ ถูกถ่ายทอดผ่านสื่อต่างๆ ซึ่งประกอบด้วย ศูนย์ประชาสัมพันธ์ เว็บไซต์ วิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ / Internet รายการวิทยุ Spot ประชาสัมพันธ์ บอร์ดนิทรรศการ ป้ายคัทเออร์ โปสเตอร์ และ สื่ออื่นๆ

การแพร่กระจายนวัตกรรมตามแนวคิดของ Everett Rogers นั้น เป็นกระบวนการประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) มีนวัตกรรมเกิดขึ้น 2) มีการสื่อสารผ่านสื่อ 3) มีการแพร่กระจายเกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง และ 4) มีกลุ่มสมาชิกในสังคมเป็นเป้าหมายของการแพร่กระจาย จึงเห็นได้ว่า ความคิดในการทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญนั้น มีขั้นตอนสอดคล้องกับแนวคิดของ Rogers ดังกล่าว

เมื่อพิจารณา ความคิดในการร่างรัฐธรรมนูญ ที่กรมประชาสัมพันธ์เป็นผู้รับผิดชอบในการสร้างความคิดนี้ ในด้านการเผยแพร่ก็เป็นไปตามขั้นตอนการแพร่กระจายแนวความคิดที่ Rogers and Shoemaker เสนอไว้ใน ค.ศ. 1979 ว่าประกอบด้วย 1) ขั้นความรู้ 2) ขั้นการโน้มน้าวใจ 3) ขั้นการตัดสินใจ 4) ขั้นการนำไปใช้ และ 5) ขั้นการยืนยัน กล่าวคือ ในขั้นความรู้ สิ่งที่ต้องการให้ประชาชนรู้ รับทราบและเข้าใจคือ ความคิดที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมกันร่าง **ขั้นการโน้มน้าวใจ** จะอาศัยสื่อบุคคลคือเจ้าหน้าที่ของสำนักประชาสัมพันธ์เขต เป็นผู้โน้มน้าวใจให้สนใจความคิดดังกล่าวนี้ **ขั้นการตัดสินใจ** เป็นขั้นตอนการประเมิน ที่ประชาชนจะตัดสินใจว่าจะร่วมร่างรัฐธรรมนูญหรือไม่ **ขั้นการนำไปใช้ หรือการรับมาใช้** เป็นการรับความคิดที่จะมีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญ เห็นได้ว่าขั้นตอนนี้ ประชาชนต้องได้รับข้อมูลจากสื่อต่างๆ เพื่อใช้ในการประเมินข้อดี ข้อเสีย ประโยชน์ ข้อจำกัด ของการตัดสินใจไปร่วมร่างรัฐธรรมนูญ และ **ขั้นการยืนยัน** เป็นการตัดสินใจยอมรับหรือปฏิบัติ การไปร่วมร่างรัฐธรรมนูญถือว่าเป็นการยอมรับความคิดตามการแพร่กระจายความคิดที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญ เป็นความคิดใหม่ ที่แต่เดิมมักคิดว่าไม่ใช่หน้าที่โดยตรงของประชาชน

ข้อเสนอแนะ

แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) ข้อเสนอแนะทางการวิจัย และ 2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะทางการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาความสำเร็จของโครงการที่ดำเนินการ เพื่อนำมาช่วยในการทำความเข้าใจในด้านประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อสามารถวัดความคุ้มค่าของการประชาสัมพันธ์ได้อีกทางหนึ่งด้วย
2. ควรมีการศึกษาการเปิดรับสื่อของประชาชน เพื่อช่วยให้เกิดมุมมองชัดเจนถึงความแตกต่างของประสิทธิผลของสื่อแต่ละชนิดในการแพร่กระจายความรู้เรื่องการร่วมร่างรัฐธรรมนูญของประชาชน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การทำงานแบบเครือข่าย จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น บุคลากร เครื่องมือ และงบประมาณ การศึกษาวิจัยนี้ทำให้เห็นว่าอุปสรรคของการทำงานประชาสัมพันธ์เพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญของกรมประชาสัมพันธ์นั้นเป็นเรื่องของการขาดการสนับสนุนที่เพียงพอและไม่ทันการ
2. ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยในด้านของการวิจัยประเมินผลโครงการมากขึ้น เพื่อนำความรู้ความเข้าใจที่ได้ไปเป็นแนวทางในการทำงานต่อไป อีกทั้งเมื่อบุคลากรในหน่วยงานภาครัฐต้องทำงานที่อยู่ในการประเมินโครงการ จะทำให้มีการวางแผนและเตรียมพร้อมมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิผลของการทำงาน ทั้งนี้เพราะการวิจัยประเมินผลเป็นเหมือนแนวทางในการทำงานต่างๆ นอกจากนี้ ทีมงานประเมินผลควรทำงานเชิงกลยุทธ์มิตรเพื่อประโยชน์ในการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน และเพื่อเพิ่มความก้าวหน้าทางวิชาการ